

هراس و عقلانیت در تصمیم‌گیری جنگی

کیومرث اشتریان

در بحران‌ها مهم‌ترین مسئله چگونگی تصمیم‌گیری است. تصمیم‌گاهی در سایه عقلانیت و گاهی در سایه سیاه هراس اتخاذ می‌شود. شناسایی آسیب‌های تصمیم‌گیری در بحران یک مؤلفه اساسی برای عبور از بحران‌هاست. اولویت این است که مسئولان و کارشناسان و مشاوران را در بحران ترسانید؛ نه از جنگ، نه از تأخیر، نه از دیپلماسی و نه از ترک محاصمه.

ترس، برادر مرگ است. هراس، تصمیم‌گیری را به خطا می‌کشاند. از این‌رو است که هدف اصلی جنگ‌های روانی ایجاد هراس در دل تصمیم‌گیران است. در هفته گذشته اقدامات هماهنگ دستگاه جنگ روانی اسرائیل با همکاری روزنامه‌های مشهور آمریکایی و اروپایی و شبکه‌های تلویزیونی مخالف تمامیت ایران که به نقل از «منابع آگاه» به تخلیه روان می‌پرداختند، درس‌های بزرگی برای دانش تصمیم‌گیری دارد. نظریه اقتصاد رفتاری این آموزه مهم را دارد که ابعاد خطاهای شناختی در تصمیم‌گیری را نشان می‌دهد. «صد هوایبمی پیشرفته دشمن» در دل و ذهن یک «ترسو» با همان صد هوایبمی پیشرفته در دل و ذهن یک انسان «شجاع» متفاوت است. اولی به‌سرعت وا می‌دهد و دومی با حزم و احتیاط و عاقلانه با آن مواجه می‌شود. البته مرز ترس و احتیاط عاقلانه همیشه روشن نیست؛ بنابراین مهم‌ترین مؤلفه تصمیم‌گیری آن است که نه از جنگ بترسید و نه از آتش‌بس و نه از صلح. هراس، موجب اختلال روانی تصمیم‌گیران می‌شود و سبب می‌شود که یا تغلل ورزند یا شتاب‌زده اقدام کنند. خطر هراس و اختلال روانی تنها این نیست که عقب‌نشینی و وادادگی رخ دهد، بلکه گاه سبب می‌شود که در جنگ پیش‌دستی شود یا اینکه دامنه جنگ به دیگر کشورها گسترش یابد. یک هدف مهم اسرائیل این است که دامنه جنگ را گسترش دهد. استراتژی کلی اسرائیل، «ایران‌هراسی» است و به قول رئیس سابق موساد «هسته‌ای‌شدن ایران تنها مسئله اسرائیل نیست، بلکه مسئله دیگران (یعنی مسئله آمریکا) است». البته این نیز درست است؛ به قول رهبری، «تکیه آمریکا و همدستانش بر حفظ امنیت رژیم غاصب، پوششی برای سیاست مهلک تبدیل رژیم به ابزار آسان برای در اختیار گرفتن همه منابع این منطقه و استفاده از آن در درگیری‌های بزرگ جهانی است. سیاست آنان،

تبدیل رژیم به دروازه صادرات انرژی از منطقه به جهان غرب و واردات کالا و فناوری از غرب به منطقه است و این یعنی تضمین موجودیت رژیم غاصب و وابستگی کل منطقه به آن». ترس روی دیگری هم دارد و تنها محدود به دشمنان نیست. گاه «دوستان» نیز با ایجاد ترس، نظام تصمیم‌گیری را مختل می‌کنند. چگونه؟ آن‌گاه که با ترساندن و تهمت و افترا متفکران و اندیشه‌ورزان را از صحنه مناوره تصمیم‌گیری «دبزان» و کشاندن حسادت و کینه و جد‌های سیاسی انتخابتی به سحنه تصمیم‌گیری تنها کارکردی که دارد، ایجاد گفت‌وگو و اندیشه‌ورزی و عقیم‌کردن دیپلماسی در میانه جنگ است. «چک دیپلماتیک» هر موقعیتی در صحنه جنگ باید به‌زودی نقد شود، اگر نه دچار فراموشی زمان می‌شود. تشکیل گروه فشار روانی در فضای مجازی در پی اعمال قدرت با طریق هراس و نوعی بازی قدرت و نفوذ است که از قضا از لایه‌های افراطی طرفداران و مخالفان نظام‌دامن زده می‌شود و فضای روانی تخریبی را بر نظام تصمیم‌گیری مدبران کشور ایجاد می‌کند. متأسفانه توجه نمی‌کنند که مسئله کبان کشور و حاکمیت ملی است. درعین‌حال این فشار روانی برای این است که موضع‌گیری‌های گذشته خود را توجیه و تأیید کنند و روان خود را به قیمت آسیب به امنیت ملی آرام کنند. حلقه‌های افراطی سیاسی می‌توانند ساختارهای فرقه‌ای را در روابط انسانی شکل دهند و حماقت را در تصمیم‌گیری در سازمان‌ها و دولت‌ها نهادینه کنند و آدمیان را به دور بی‌پایانی از حماقت وارد کنند. این ساختارهای فرقه‌ای می‌توانند هم در میان مخالفان نظام و هم در میان موافقان نظام باشد. حرص، کینه و اشتیاق شماری (شاید اندک) که آرزوی حمله اسرائیل و تخریب زیرساخت‌های کشور را دارند، یک نمونه از حماقت‌های نهادینه‌شده فرقه‌ای است. به همین شکل، این خطر می‌تواند در طیف مقابل رخ دهد. تصمیم‌گیری در جنگ‌ها خود وضعیتی بحرانی دارد، افزوده‌شدن هراس و بدبینی از هر سو می‌تواند نظام تصمیم‌گیری را دچار آشوب و هرج‌ومرج کند. بنابراین وظیفه همگان است که به آرامش هرچه بیشتر تصمیم‌گیران کمک کنند تا بتوانند تصمیماتی درست اتخاذ کنند.

یکشنبه ۱۵ مهر ۱۴۰۳
۲ ربیع‌الثانی ۱۴۴۶
۶ اکتبر ۲۰۲۴
سال بیست‌ویکم
شماره ۴۹۴۱
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

روزنامه

دردش را با ما در میان بگذارید

در «شرق» امروز می‌خوانید: پوپولیسم از عرصه سیاست تا محیط زیست و تغییرات اقلیمی • علی‌خدایی، یکی از بزنگاه‌های ادبیات ما؛ در مرز داستان و ناداستان

وزیر ارتباطات ممنوعیت فروش فیلترشکن‌ها به جای رفع فیلترینگ را برداشت اشتباه رسانه‌ها تعبیر کرد

بازی با واژه فیلترینگ

گزارش تیتریک را

در صفحه ۲ بخوانید

این گزارش را در صفحه ۳ بخوانید

وزیر امور خارجه ایران زیر آتش جنگنده‌های اسرائیلی بعد از بیروت وارد دمشق شد

مانور اقتدار عراقچی

یادداشت

اقتصاد ملی واقتصادیات فیلترینگ

ناصر ذاکری

کارشناس اقتصادی

وضعیت دسترسی به فضای مجازی در بین کشورهای جهان چگونه است و با کدام کشورها قابل مقایسه است. همچنین آنها به این واقعیت توجهی نمی‌کنند که در هیچ کشوری تجارت فیلترشکن به اندازه کشور ما رونق ندارد و نیز هیچ جامعه‌ای به اندازه جامعه امروز ایران زیان ناشی از گسترش بی‌کاری را به دلیل بستن فضای مجازی تجربه نکرده است. نکته قابل تأمل دیگر این است که به‌ویژه در ایام انتخابات بسیاری از فعالان سیاسی و سخنوران به وضع موجود اعتراض می‌کنند و اگر هم موافق با سیاست اعمال محدودیت باشند، از سخت‌گیری‌ها و ایجاد محدودیت‌های «غیرضروری» انتقاد می‌کنند؛ بااین‌حال شیوه‌های اجرایی رایج همچنان بدون تغییر ادامه می‌یابد. در واقع شهروندان هرگز از این واقعیت خبردار نمی‌شوند که نظر اعضای شورای ذی‌ربط، چه آنها که نامزد انتخابات هستند و چه آنها که نیستند، درباره فیلترینگ چیست که با وجود این همه اظهارنظرهای مخالف یا منتقد وضع موجود، باز هم در بر همان پاشنه سابق می‌چرخد؛ رئیس‌جمهوری بارها در نقد وضع موجود سخن گفته و نارضایتی خود را از این همه اعمال محدودیت در فضای مجازی ابراز کرده‌اند و از سوی دیگر توجه به نظرات اهل فن و مطالعات کارشناسی را نیز مورد تأکید قرار داده‌اند. از این‌رو اینک که دو ماه از شروع به کار دولت جدید می‌گذرد، انتظار جامعه از ایشان این است که تصمیمات و اقدامات دولت جدید براساس

یادداشت

کشتار در فلسطین و لبنان و ترور در منطقه

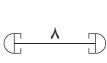
کیکاوس پورابویی

همه کسانی که آشوب‌ها و جنگ‌های اخیر خاورمیانه را رصد می‌کنند، نیاز به مطالعه عمیق در تاریخ را ندارند که چه ترازدی عظیمی در حال رخ‌دادن است و با مراجعه به ذهن هوشیار می‌شود مروری بر گذشته نه‌چندان دور انداخت، زیرا ماشین خبررسانی و سانوسور خبری حاکم بر جهان چنان رخدادها را وارونه جلوه می‌دهد که در آن نمایش پلید قدرت و پیامدهای آن، برعکس واقعیت، صحنه‌آرایی می‌کند. جهان حتی نمی‌داند چمله سنگین ایران به ادوات نظامی رژیم صهیونیستی تا چه اندازه باردارنده یا اثربخش بوده است، حتی تعریف دفاع مشروع را فراموش کرده، چراکه کشتار بی‌گناهان جای دفاع مشروع را در حقوق بین‌الملل غصب کرده است. ما تاریخ را یک بار دیگر مرور می‌کنیم، در سال ۱۹۹۳ تا سال ۱۹۹۵ نخستین موافقت‌نامه رسمی رژیم صهیونیستی به نام توافق‌نامه اسلو با سازمان آزادی‌بخش فلسطین (ساف) امضا شد. مقرر شد در قالب این توافق‌نامه یک چارچوب مشخص تدوین شود، به منظور حل‌وفصل کامل منازعه اسرائیل و فلسطین که به صلح بینجامد و این چارچوب خطوط و حاکمیت دو کشور فلسطین و اسرائیل را جداگانه ترسیم کند، یاسر عرفات، اسحاق رابین و شیمون پرز با میانجیگری بیل کلینتون این موافقت‌نامه را پی‌ریزی و امضا کردند و برای این ابتکار جایزه نوبل را دریافت کردند. دیری نپایید که اسحاق رابین ترور شد و رژیم صهیونیستی تمام بندهای توافق را زیر پا گذاشت، شهرک‌های یهودی‌نشین برخلاف منشور حقوق بین‌الملل که در سال ۱۹۶۷ صادر شده بود، هم در کرانه باختری رود اردن و هم بیت‌المقدس شرقی گسترش پیدا کرد، بلندی‌های جولان که بخشی از سرزمین سوریه بود، مقری شد برای جاسوسی و گسترش شهرک‌های یهودی‌نشین، نوار غزه از هر طرف محاصره و تبدیل به زندان بزرگی برای اعراب ساکن آنجا شد. اسرائیل، جنوب لبنان و در صورت اراده بیروت را نیز هر زمان که توانست در هم کوبید. اگر تا دیروز به صورت پنهانی کل سرزمین‌های اشغالی را می‌خواست، امروز به صورت علنی درصدد تغییر نقشه جغرافیایی منطقه است؛

محمدجواد حق‌شناس در گفت‌وگو با «شرق»:

انجمن‌های مردمی خطرناک نیستند به آنها

برچسب نزنیم

برگزیده‌ها

آمریکا می‌خواهد از موقعیت فعلی برای انتخاب رئیس‌جمهور جدید لبنان استفاده کند

سکوت کاخ سفید به سود نتانیاهو

حکم دروازه‌بان تیم ملی بالاخره اعلام شد

مصونیت علیرضا بیرانوند

نگاه

«بازیگر دیوانه»

وبازدارندگی مؤثر

یادداشتی از سیدمحمد حسینی

یادداشت

بحران خاورمیانه و دکترین آیت‌الله

محسن‌هاشمی‌رفسنجانی

خطبه‌های نمازجمعه رهبر معظم انقلاب، فصل جدیدی در حوادث خاورمیانه گشود. در شرایطی که صداسوسما و رسانه‌های ملی، پس از ترور شهید سیدحسن نصرالله بر طبل جنگ و تنش می‌کوفتند، رهبر انقلاب به‌صراحت بر لزوم آرامش و پرهیز از شتاب‌زدگی در مقابله با اقدامات رژیم صهیونیستی تأکید کردند و این شرایط لزوم تدوین و تبیین دکترین سیاست خارجی نظام را متناسب با شرایط موجود بیش‌ازپیش نشان می‌دهد.

شرایط امروز بی‌شباهت به سال‌های نخست انقلاب نیست، در ابتدای انقلاب، یکی از مسائل مهم کشور وجود جریانات تندرو در کشور بود.

در سیاست خارجی، جریان‌ی وجود داشت که اولویت نخست را صدور انقلاب، آن‌هم از نوع سخت‌افزاری و نظامی به دیگر کشورهای مسلمان و حتی غیرمسلمان جهان سوم می‌دانست.

فعالیت خودجوش شهید محمد منتظری، فرزند مرحوم آیت‌الله منتظری، در این حوزه با تاسیس واحدهای نهضت‌ها در سپاه پاسداران از سوی سیدمهدی هاشمی از نزدیکان ایشان تداوم پیدا کرد و حتی پس از دستگیری سیدمهدی هاشمی در میانه دهه ۶۰ تفکر از طرف طیف انقلابی تندرو ادامه یافت و در شرایطی که نظام درصدد تعامل با عربستان سعودی برای یافتن راهی برای خاتمه جنگ و انزواي صدام بود، این گروه اقدام به اعزام مواد منفجره به جده کردند که از طرف پلیس عربستان دستگیر شدند و مسئله‌ای را مشکلات بی‌شمار سال‌های سخت دهه ۶۰ افزوده شد. در نگاه

این طیف، هدف اصلی انقلاب اسلامی مبارزه با استکبار جهانی و امپریالیسم بود و طبیعی است که برای تحقق این هدف، هزینه‌هایی مانند آسیب‌دیدن دیپلماسی کشور و منافع ملی باید پذیرفته شود. با خاتمه دفاع مقدس، فصل جدیدی در سیاست خارجی کشور گشوده شد که مبدع آن آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی بود. ایشان دیدگاه خود را در سیاست‌های در چارچوب دکترین «ام‌القری» تدوین و تبیین کرد. در دکترین ام‌القری، مبنا و اساس سیاست خارجی و تعامل برون‌مرزی نظام جمهوری اسلامی، حفاظت، تقویت و توانمندسازی ایران به‌عنوان ام‌القرای جهان اسلام یعنی مرکز و محور کشورهای اسلامی است و هر اقدامی که به ایران آسیب برساند، در راستای اهداف انقلاب نیست.

^[1] صفحه ادامه در صفحه ۱۰